

PM 2007 RVI (Dnr 327-3789/2007)

Vård- och omsorgsboendeplanering för äldre i Stockholms stad

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Äldrenämndens redovisning, och till viss del godkännande av stadens vård- och omsorgsboendeplanering för äldre, godkänns med hänvisning till vad som anförts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
2. Äldrenämnden uppmanas att snarast återkomma till kommunstyrelsen med en uppdaterad och prioriterad vård- och omsorgsboendeplan för äldre i enlighet med vad som redovisats i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Föredragande borgarrådet Ewa Samuelsson anför följande.

Ärendet

Äldrenämnden har den 18 september 2007 delvis godkänt och till kommunstyrelsen överlämnat stadsdelsnämndernas regionvis upprättade planer för vård- och omsorgsboenden för äldre.

Stadsdelsnämnderna har i enlighet med kommunstyrelsens anvisningar för uppföljning av budget 2006 regionvis redovisat uppdaterade och justerade planer för vård- och omsorgsboende (tidigare benämnda Äldreboendeplaner). Nämnderna rekommenderades att utgå från en analys som gjordes 2005-2006 av konsultföretaget Solving International Bohlin & Strömberg av äldreboendeplaneringen inom samtliga stadsdelsnämndsområden och regioner. Solving har under 2006 även gjort en stadsövergripande sammanställning. Analyserna har fokuserat på boende med heldygnsomsorg. Servicehusen berörs endast översiktligt.

Solvings rapport anger fyra alternativ för inriktningen under planeringsperioden:

1. utnyttja befintligt antal heldygnsomsorgsplatser i staden genom en förbättrad samordnad planering
2. fortsatt varsam anpassning av utbudet till den minskade efterfrågan
3. reglera behovet av platser genom köp av platser av privata vårdgivare
4. samla korttidsplatserna regionvis eller till några regioner

Vidare föreslås i Solvings rapport att boendet för vissa grupper med speciella behov bör ges en stadsövergripande lösning. Solving lyfter även fram frågan om att samla korttidsplatserna regionvis eller till några regioner i staden.

Sedan Solvings utredning har planeringsförutsättningarna förändrats. Äldrenämnden har i redovisningen beaktat olika pågående åtgärder eller förslag där ställningsta-

gande gjorts. Hel eller delvis avveckling/omstrukturering har beslutats eller föreslagits av:

Ceremoniens äldreboende	minskning med 70 platser
Åsens vård- och omsorgsboende	minskning med 72 platser
Farsta sjukhem	minskning med 100 platser
Långbrobergs servicehus	minskning med 100 platser

Efter dessa förändringar redovisar äldrenämnden följande antal platser per boendeform:

Boendeform	Heldygnsomsorg	Korttidsboende	Servicehus
Kommunala platser	4 750	300	3 300
Köpta platser	2 200	75	--
Totalt	6 950	375	3 300

Beträffande efterfrågan av olika boendeformer så anser äldrenämnden att fler faktorer bör vägas in jämfört med de förutsättningar som rådde då föreliggande vård- och omsorgsboendeplanering inleddes. Nämnden tar i ärendet därför inte ställning till efterfrågan. Följande faktorer anges som kan komma att påverka situationen:

- Det kundval för vård- och omsorgsboenden som kommunfullmäktige beslutade om under hösten 2007 kommer att öppna för fler utförare och en större mångfald.
- På statlig nivå gör äldreboendedelegationen bland annat en översyn av hur så kallade mellanboenden ska utformas i framtiden. Inom staden pågår dessutom en genomgång av äldreboendenas status.
- De nya riktlinjerna för biståndsbedömning inom äldreomsorgen, som kommunfullmäktige beslutade om under hösten 2007, kan också påverka efterfrågan, inte minst på servicehusboende, när den enskildes egen upplevelse, sociala situation och ålder tydligare beaktas.
- Under 2007 har äldrenämnden i samarbete med utrednings- och statistikkontoret (USK) genomfört en efterfrågeanalys som syftar till att kartlägga hur efterfrågebilden egentligen ser ut om den enskilde själv får välja, utan styrning.

Vidare understryker nämnden särskilt att äldreboendeplaneringen behöver ses över för att ge den politiska nivån ett bättre beslutsunderlag. Kommunikationen mellan stadsdelsnämnderna och inom de fem äldreomsorgsregionerna, behöver utvecklas så att planeringen inte sker enbart utifrån den egna nämndens behov.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 12 september 2007.

Stadsledningskontoret anser att äldrenämnden så snart som möjligt ska återkomma till kommunstyrelsen med en uppdaterad plan som tar ett samlat grepp om plane-

ringen, med tydliga prioriteringar och som tar ställning till olika inriktningar, förslag och tendenser som är relevanta i sammanhanget.

Kommunstyrelsens pensionärsråd anser att det är bra och nödvändigt att staden försöker skaffa sig en samlad överblick över nuläget och den tänkbara framtida utvecklingen i fråga om det samhällsfinansierade äldreboendet. Rådet konstaterar att det ligger stor osäkerhet i prognoserna om hälsoutvecklingen hos de äldre och att staden måste prioritera gruppboende för dementa, inte minst för att lindra sammanboende anhörigas tunga börda. Rådet betonar också att tomma lägenheter i servicehus oftast inte beror på bristande efterfrågan utan på restriktiv biståndsbedömning.

Mina synpunkter

Stadens vård- och omsorgsboendeplanering behöver förbättras och förtydligas för att bli ett effektivare styrinstrument. Inom staden pågår ett omfattande arbete för att öka den enskildes valfrihet och möjlighet att påverka sin egen livssituation, inte minst vad gäller val av vård- och omsorgsboenden. Den 1 juli 2008 införs ett kundvalssystem som kommer att öppna för större mångfald och fler utförare. Samtidigt ställer det ökade krav på en planering som tydligare utgår från den enskildes önskemål och verkliga behov.

Av den anledningen genomförs också för närvarande en efterfrågeanalys som syftar till att kartlägga hur efterfrågebilden egentligen ser ut om den enskilde själv får välja, utan styrning. Den förra majoritetens servicehuspolitik skapade en stor osäkerhet om boendeformens framtid, vilket fick äldre att avstå från att över huvud taget efterfråga det alternativet. De nya riktlinjer för biståndsbedömning inom äldreomsorgen som kommunfullmäktige beslutade om den 11 december 2007 anger att bedömningen för servicehusboende ska grunda sig på en helhetsbedömning där den enskildes ålder, hälsotillstånd och upplevelse av otrygghet ska beaktas. Det innebär en generösare bedömning än tidigare som kan förväntas påverka efterfrågan på servicehusboende. För den nuvarande majoriteten är det självklart att servicehusboende i någon form ska finnas som ett alternativ i en mångfald av boendeformer. Samtidigt är det viktigt att understryka att tillgången måste anpassas efter efterfrågan så att inte staden tvingas betala för tomma lokaler i stället för att använda resurserna till verksamhet.

Sedan den förra konsultgenomgången gjordes har också stadsdelsnämndernas planering förändrats, i en del fall på ett sätt som väcker frågor om kvalitet på underlag och bedömningar. Mycket tyder även på att kommunikationen brister inom flera äldreomsorgsregioner. Därför har jag tagit initiativ till en förnyad genomgång av behov, tillgång, planering och fastigheter för att kunna ta ett helhetsgrepp och skapa ett användbart underlag för en förbättrad stadsövergripande vård- och omsorgsboendeplanering. Även själva strukturen och beslutsgången för vård- och omsorgsboendeplaneringen ska ses över.

Angående de ekonomiska aspekterna minskar antalet äldre-äldre till och med 2010 på ett sätt som i budgeten för närvarande motsvarar en minskad volymförändring på ungefär 50 miljoner kronor, 22 av dessa under 2008. Trots det har majoriteten beslutat att äldreomsorgens nettobudget för 2008 ska *öka* med ungefär 280 miljoner kronor. Det skapar bättre villkor för tydliga kvalitetsförstärkningar. Det faktum att Micasa 2008 genomför en historisk ambitionshöjning av det planerade underhållet från 72 till 128 miljoner kronor ökar också förutsättningarna för bättre äldreboenden

och en värdigare vardag för stadens äldre. När den pågående genomgången av bolargets fastighetsbestånd är avslutad och analyserad kommer beslut att fattas om en långsiktig underhållsplan. Redan nu kan sägas att den måste innebära ytterligare satsningar för att komma till rätta med det starkt eftersatta underhållet. I detta arbete kommer givetvis stadsdelsnämndernas totala kostnader att beaktas.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Äldrenämndens redovisning, och till viss del godkännande av stadens vård- och omsorgsboendeplanering för äldre, godkänns med hänvisning till vad som anförts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
2. Äldrenämnden uppmanas att snarast återkomma till kommunstyrelsen med en uppdaterad och prioriterad vård- och omsorgsboendeplan för äldre i enlighet med vad som redovisats i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stockholm den 20 december 2007

EWA SAMUELSSON

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Sammanställning av stadsdelsnämndernas beslut
3. ”Planering för äldreboenden i Stockholms stad” Rapport från Solvings International Bohlin & Strömberg

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Carin Jämtin* och *Roger Mogert* (båda s) och *Yvonne Ruwaida* (mp) enligt följande.

1. Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen att delvis bifalla föredragande borgarrådets förslag till beslut.
2. Därutöver vill vi anföra följande.

Vi beklagar att kommunstyrelsen inte får ta ställning till stadens samlade vård- och omsorgsboendeplanering förrän i januari 2008, trots att stadsdelsnämnderna lämnat sina planer redan hösten 2006. Dessutom har planeringen på grund av den sena handläggningen hunnit bli inaktuell och vi instämmer därför i stadsledningskontorets bedömning att staden omgående behöver en ny stadsövergripande vård- och omsorgsplan med tydliga prioriteringar.

Självfallet ska alla typer av särskilda boenden för äldre finnas med i vård- och omsorgsplanen, även servicehuslägenheter. Vi ser gärna att planen också visar omfattningen och fördelningen av seniorboenden och kollektivhusboenden för äldre i olika delar av staden, eftersom detta kan påverka behovet av servicehuslägenheter.

Den efterfrågeanalys som staden låtit göra om äldres efterfrågan på servicehuslägenheter om de själva får välja utan styrning bör ge viktig kunskap till den nya planen. I ljuset av detta lyfter kommunstyrelsens pensionärsråd (KPR) en viktig aspekt: att ha insikten om att tomma lägenheter i servicehus oftast inte beror på bristande efterfrågan utan på restriktiv bostadsbedömning. Vidare håller vi med KPR i resonemanget om att efterfrågan av servicehusplatser beror på hur kriterierna för rätten att bo i servicehus formuleras i stadens riktlinjer för bostadsbedömning. Om man inte tar hänsyn till detta kan bilden lätt bli skev.

Servicehusen är en av flera viktiga resurser för dagens och morgondagens äldreboende. Vi anser att det är självklart att äldre ska kunna välja servicehus som boendeform. Det är därför allvarligt att den moderatledda majoriteten nu svävar på målet och bara talar om att servicehusboende ”i någon form” ska finnas med i planeringen.

I sin iver att söka fel i andras politik blundar äldreborgarrådet för den inkonsekventa politik hon själv för. Vård- och omsorgsboenden har lagts ned och flera förslag finns om att minska antalet lägenheter i servicehus i staden. Det går fullständigt emot den borgerliga majoritetens retorik i valrörelsen 2006 och när de var i opposition. En försäkran om att inte avveckla servicehus utlovades våra äldre. Men nu kan vi alltså konstatera att majoriteten är på väg att svika ännu ett vallöfte under den korta tid de har suttit vid makten.

Osäkerheten inom stadens äldreomsorg är större än på mycket länge. Till sommaren införs ett kundvalssystem för vård- och omsorgsboenden, vars effekter kan bli en i det närmaste uttraderad kommunalt driven äldreomsorg. Dessutom vet vi inte heller hur systemet kommer att påverka behovet av vård- och omsorgsboenden i olika delar av staden.

Till de positiva förändringarna hör att majoriteten tagit fram nya mer generösa riktlinjer för biståndsbedömning av bland annat rätten till servicehuslägenhet. Precis som äldreborgarrådet förväntar vi oss att efterfrågan av servicehuslägenheter kommer att påverkas, men det är för tidigt att säga exakt hur. Det kan finnas ett uppdämt behov. Nya ansökningar kan komma från äldre som sökt men fått avslag på servicehus och från äldre som inte sökt på grund av de restriktiva riktlinjerna som infördes av den förra borgerliga majoriteten. Först när det har gått en tid efter att riktlinjerna trätt i kraft och informationen har nått ut till alla äldre vet vi hur stor ökningen kan bli och i vilka områden som de äldre vill bo i servicehus.

Samtidigt som stadens reella behov av servicehus är oklarare än någonsin gör den statliga äldreboendedelegationen en översyn av hur mellanboenden ska utformas i framtiden. I äldre nämndens verksamhetsplan anges att utredningen kommer att ligga till grund för en del av den fortsatta planeringen kring stadens servicehus.

En restriktiv budgethållning i stadsdelsnämnderna har i en del fall lett till att servicehus eller hemtjänst i höga vårdnivåer beviljas istället för vård- och omsorgsboende. Det innebär att behovet av boende med högre omsorgsnivå behöver utredas för dessa personer. Alla osäkra faktorer måste följas och vägas in i de prognoser som redovisas i den uppdaterade vård- och omsorgsboendepaneringen innan staden anpassar ”utbudet till den minskade efterfrågan”.

När det gäller den nya planen och dess prioriteringar är bristen på omsorgsplatser och dagverksamheter för äldre med demenssjukdom mycket viktig att åtgärda. Vi vill också framhålla vikten av att staden tar ett samlat ansvar för behoven hos äldre med olika språk, fysiska, psykiska och neuropsykiatriska funktionshinder samt även för äldre med missbruk.

Det finns flera frågeställningar som inte är besvarade, bland annat tilltron till marknadens intresse att förse privata utförare med lokaler av tillräckligt god kvalitet. Vår uppfattning är att staden måste ta ansvar för att det finns ett tillräckligt utbud av olika vård- och omsorgsboenden av god kvalitet i varje region. Även i nya större stadsdelsområden är det naturligt att ta med äldres behov av boende i samhällsplaneringen på samma sätt som behovet av förskolor och skolor samt gruppboenden för personer med funktionsnedsättningar.

Profilboenden för utsatta grupper av äldre kan aldrig överlåtas till marknaden att lösa, eftersom vinstmarginalerna sannolikt är för små för att vara intressanta för privata utförare. Tyvärr ser vi att socioekonomiskt svaga områden utarmas av den borgerliga majoriteten i landstinget när det gäller resurser till vårdcentralerna. Vi befärar att något liknande kan hända inom äldreomsorgen om marknadens krafter får råda utan restriktioner. Behoven hos våra äldre måste alltid sättas främst.

En annan fråga av stor vikt som måste klargöras i den uppdaterade planen är behovet av korttidsboende, vilket inte är redovisat i ärendet. Förslaget att samla korttidsboende i regioner kan vara intressant om det innebär en kvalitetshöjning. Vi håller med äldreförvaltningen om att det inte är lämpligt att blanda korttidsboende och permanent boende, vilket är en uppfattning som även stämmer med äldreplanen. Tyvärr följer inte majoriteten sina egna styrdoku-

ment, utan i besparingssyfte lägger man ned korttidsavdelningar och spränger istället in korttidsplatser i permanent boende.

Det är rimligt att efter ett antal år nu följa upp hur vård- och omsorgsboendeplaneringen för äldre fungerar i de olika äldreomsorgsregionerna och säkra instrument för att planeringen genomförs med hela stadens behov som utgångspunkt.

ÄRENDET

Äldrenämnden har den 18 september 2007 delvis godkänt och till kommunstyrelsen överlämnat stadsdelsnämndernas regionvis upprättade planer för vård- och omsorgsboenden för äldre.

Stadsdelsnämnderna har i enlighet med kommunstyrelsens anvisningar för uppföljning av budget 2006 regionvis redovisat uppdaterade och justerade planer för vård- och omsorgsboende (tidigare benämnda Äldreboendeplaner). Nämnderna rekommenderades att utgå från en analys som gjordes 2005-2006 av konsultföretaget Solving International Bohlin & Strömberg av äldreboendeplaneringen inom samtliga stadsdelsnämndsområden och regioner. Solving har under 2006 även gjort en stadsövergripande sammanställning. Analyserna har fokuserat på boende med heldygnsomsorg. Servicehusen berörs endast översiktligt.

Solvings rapport anger fyra alternativ för inriktningen under planeringsperioden:

1. utnyttja befintligt antal heldygnsomsorgsplatser i staden genom en förbättrad samordnad planering
2. fortsatt varsam anpassning av utbudet till den minskade efterfrågan
3. reglera behovet av platser genom köp av platser av privata vårdgivare
4. samla korttidsplatserna regionvis eller till några regioner

Vidare föreslås i Solvings rapport att boendet för vissa grupper med speciella behov bör ges en stadsövergripande lösning. Solving lyfter även fram frågan om att samla korttidsplatserna regionvis eller till några regioner i staden.

Sedan Solvings utredning har planeringsförutsättningarna förändrats. Äldrenämnden har i redovisningen beaktat olika pågående åtgärder eller förslag där ställningstagande gjorts. Hel eller delvis avveckling/omstrukturering har beslutats eller föreslagits av:

Ceremoniens äldreboende	minskning med 70 platser
Åsens vård- och omsorgsboende	minskning med 72 platser
Farsta sjukhem	minskning med 100 platser
Långbrobergs servicehus	minskning med 100 platser

Efter dessa förändringar redovisar äldrenämnden följande antal platser per boendeform:

Boendeform	Heldygnsomsorg	Korttidsboende	Servicehus
Kommunala platser	4 750	300	3 300
Köpta platser	2 200	75	--
Totalt	6 950	375	3 300

Beträffande efterfrågan av olika boendeformer så anser äldrenämnden att fler faktorer bör vägas in jämfört med de förutsättningar som rådde då föreliggande vård- och omsorgsboendeplanering inleddes. Nämnden tar i ärendet därför inte ställning till efterfrågan. Följande faktorer anges som kan komma att påverka situationen:

- Det kundval för vård- och omsorgsboenden som kommunfullmäktige beslutade om under hösten 2007 kommer att öppna för fler utförare och en större mångfald.

- På statlig nivå gör äldreboendedelegationen bland annat en översyn av hur så kallade mellanboenden ska utformas i framtiden. Inom staden pågår dessutom en genomgång av äldreboendenas status.
- De nya riktlinjerna för biståndsbedömning inom äldreomsorgen, som kommunfullmäktige förväntas fatta beslut om under hösten, kan också påverka efterfrågan, inte minst på servicehusboende, när den enskildes egen upplevelse, sociala situation och ålder tydligare beaktas.
- Under året genomför äldre nämnden i samarbete med utrednings- och statistikkontoret (USK) en efterfrågeanalys som syftar till att kartlägga hur efterfrågebilden egentligen ser ut om den enskilde själv får välja, utan styrning.

Vidare understryker nämnden särskilt att äldreboendeplaneringen behöver ses över för att ge den politiska nivån ett bättre beslutsunderlag. Kommunikationen mellan stadsdelsnämnderna och inom de fem äldreomsorgsregionerna, behöver utvecklas så att planeringen inte sker enbart utifrån den egna nämndens behov.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 18 september 2007 att

1. Äldrenämnden godkänner delvis planerna och överlämnar dem till kommunstyrelsen,
2. Äldrenämnden kan inte fullt ut ta ställning förrän erforderliga underlag i ärendet inkommit,
3. Äldrenämnden föreslår kommunstyrelsen att skrivelsen angående profilboende för äldre med utländsk bakgrund anses besvarad.
4. Äldrenämnden föreslår kommunstyrelsen att medborgarförslaget angående servicehus och äldreboenden för allergiker anses besvarad.
5. Äldrenämnden anför därutöver följande.

Vård- och omsorgsboendeplaneringen utgör ett viktigt underlag för utformningen av stadens äldreomsorg under de kommande åren. Stadsdelsnämndernas planeringar är gjorda efter givna förutsättningar.

Samtidigt är det mycket som händer just nu på området som också bör vägas in. Det kundval för vård- och omsorgsboenden som kommunfullmäktige förväntas fatta beslut om under hösten kommer att öppna för fler utförare och en större mångfald.

På statlig nivå gör äldreboendedelegationen bland annat en översyn av hur så kallade mellanboenden ska utformas i framtiden. Inom staden pågår dessutom en genomgång av äldreboendenas status.

De nya riktlinjerna för biståndsbedömning inom äldreomsorgen, som kommunfullmäktige förväntas fatta beslut om under hösten, kan också påverka efterfrågan, inte minst på servicehusboende, när den enskildes egen upplevelse, sociala situation och ålder tydligare beaktas.

Under året genomför också äldre förvaltningen i samarbete med utrednings- och statistikkontoret (USK) en efterfrågeanalys som syftar till att kartlägga hur efterfrågebilden egentligen ser ut om den enskilde själv får välja, utan styrning. Känt är att den förra majoritetens negativa inställning till servicehusboende skapade en osäkerhet om boendeformens framtid och bidrog till att äldre avstod från att ansöka om plats i servicehus. Efterfrågan måste därför ges en vidare innebörd än bara det antal personer som faktiskt har ansökt om en viss insats/boendeform.

Vi vill också särskilt understryka att äldreboendeplaneringen behöver ses över för att ge den politiska nivån ett bättre beslutsunderlag. I dagsläget är det fortfarande för många stadsdelsnämnder som enbart planerar efter egna behov. Kommunikationen mellan stadsdelsnämnderna, inte minst inom de fem äldreomsorgsregionerna, behö-

ver utvecklas.

Reservation anfördes av Leif Rönngren m.fl. (s), Margareta Johansson (v) och Eivor Karlsson m.fl. (mp), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Margareta Johansson (v) och Eivor Karlsson (mp), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Eivor Karlsson (mp) och Margareta Johansson (v), *bilaga 1*.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 3 september 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Solvings sammanställning och analys av planeringsläget i stadsdelsförvaltningarna

Enligt Solvings analys beräknas efterfrågan av platser med heldygnsomsorg minska med cirka 660 (10 %) under perioden 2005-2020. Utbudet minskar med totalt 134 platser, vilket motsvarar knappt 3 % av nuvarande heldygnsomsorgsplatser. Förändringen är en nettoeffekt och såväl avveckling som om- och tillbyggnad förväntas ske i de olika stadsdelsnämnderna. Nuvarande prognoser visar således att efterfrågan relativt sett minskar mer än antalet platser. Skillnaden regleras genom att staden köper färre platser hos privata aktörer. Köpen uppgår idag till cirka 27 % av den totala efterfrågan.

Den totala efterfrågan av korttidsvård i staden är 375 platser, av vilka 303 finns i egen regi, vilket motsvarar 81 % av antalet platser. Resterande andel köps i huvudsak av privata aktörer. En fråga som Solving lyfter fram är att samla korttidsplatserna regionvis eller till några regioner i staden.

Solvings rapport anger fyra alternativ för inriktningen under planeringsperioden:

1. utnyttja befintligt antal heldygnsomsorgsplatser i staden genom en förbättrad samordnad planering
2. fortsatt varsam anpassning av utbudet till den minskade efterfrågan
3. reglera behovet av platser genom köp av platser av privata vårdgivare
4. samla korttidsplatserna regionvis eller till några regioner

Vidare föreslås i rapporten att boendet för vissa grupper med speciella behov bör ges en stadsövergripande lösning.

Solvings rapport om Västerort

Enligt Solvings analys kommer det totala behovet av äldreomsorgsplatser i heldygnsomsorg i Västerort att minska med 4 procent från år 2003 till 1200 platser år 2020. Minskningen sker i Bromma, medan de andra stadsdelsområdena har ett ökande antal äldreomsorgstagare. Under vissa tider kan det uppstå behov av gruppboendeplatser för dementa. Utbudet av heldygnsomsorgsplatser är ganska oförändrat under prognosperioden. En större förändring kan ske beroende på vad som kommer att beslutas om de alternativ som diskuterats avseende Tunet, Ceremonien och Beckomberga. Under hela prognosperioden har Rinkeby ett större utbud än efterfrågan. I slutet av prognosperioden har Bromma ett överskott av platser. Av den totala efterfrågan 2005 köps 347 platser av totalt 1 282 platser, vilket motsvarar 27 procent. Huvuddelen av dessa köps privat.

Inom regionen finns ramavtal om köp av enstaka platser med Nockebyhöjdens äldreboende, Villa Vesta gruppboende, Sjöberga gård och Sundbybergs korttidsboende. Inom regionen finns också det enskilt drivna Josephinahemmet som staden har ett separat avtal med.

Enligt USK:s prognos över antalet äldreomsorgstagare i Stockholm 2007-2040 kommer behovet i Västerort att vara 1240 platser år 2020. Stadsdelarnas redovisning av tillgången på platser avser år 2006 och överensstämmer därför inte med den som redovisas i

Solvings rapport, som bygger på uppgifter från år 2005 eller tidigare. En brist på platser

uppkommer således år 2010. Denna brist minskar till år 2020.

Heldygnssomsorg

I nedanstående tabell sammanställs USK:s prognos över behovet av platser år 2010 och 2020 med stadsdelsnämndernas redovisning av tillgången på platser, köpta platser samt planerade förändringar.

Behov av platser		Tillgång på kommunala platser		Köpta platser	Planerad förändring	Kvarstående behov	
År 2010	År 2020					År 2010	År 2020
		Kista	111		0		
		Rinkeby	48		24		
		Spånga-Tensta	116		-85		
		Hässelby-Vällingby	369	59	18		
		Bromma	455	87	-5		
1 310	1 240		1 099	146	-48	113	43

Om stadsdelsnämndernas planering fortgår enligt planen uppkommer i förhållande till USK:s prognos en brist på 113 platser år 2010. I juni 2007 har stadsdelsnämnden i

Bromma beslutat föreslå kommunstyrelsen att avveckla Ceremoniens äldreboende. Om detta genomförs innebär det att tillgången på heldygnssomsorgsplatser minskar med 70.

Korttidsboende

	Tillgång på platser
Kista	12
Rinkeby	0
Spånga-Tensta	13
Hässelby-Vällingby	30
Bromma	20
Summa	75

Hässelby-Vällingby planerar för två nya enheter för korttidsvård i Skolörtens äldreboende varav en för personer med demenssjukdom, se nedan. Den framtida behovsutvecklingen redovisas inte i förvaltningarnas tjänsteutlåtande.

Gruppboende för personer med demenssjukdom

I Rinkeby planeras en utökning av 16 heldygnsplatser för personer med demenssjukdomar. Hässelby-Vällingby planerar för ett korttidsboende för 8-9 personer med demenssjukdomar vid Skolörtens äldreboende. På Mälarbackens vård- och omsorgsboende planerar Bromma att omvandla 8-16 sjukhemsplatser till gruppboendeplatser för äldre med demenssjukdomar.

Profilboenden

I Kista är ett gruppboende med 6 platser för äldre funktionshindrade under uppbyggnad.

I Rinkeby behövs två avdelningar med språk- och kulturprofil, en för persisktalande och en för spånsktalande. I Bromma finns behov av platser för äldre personer med psykiska funktionshinder. Detta behov bör enligt Bromma och Hässelby-Vällingby tillgodoses gemensamt inom staden.

Servicehus

I nedanstående tabell jämförs antal lägenheter i de kommunala servicehusen med behovet enligt USK:s prognos 2007-2040. Dessutom redovisas antal tomma och tillgängliga lägenheter enligt en enkät som äldreförvaltningen genomförde i mars 2007.

	Antal lgh	Behov/År		Skillnad Tillgång-behov		Antal tomma lgh o tillgängl lgh mars-07
		2010	2020	2010	2020	
Stadsdelsnämnd						
Kista	177					27
Rinkeby	70					0
Spånga-Tensta	249					15
Hässelby-Vällingby	186					25
Bromma	307					0
Summa	989	710	720	279	269	67

Behovet av servicehus bygger på USK:s prognos av behovet av hemtjänst i servicehus. Den tyder på ett överskott på 279 servicehuslägenheter år 2010. År 2030 beräknar USK emellertid att behovet har ökat med 100 lägenheter. I juni 2007 har Bromma stadsdelsnämnd beslutat föreslå kommunstyrelsen att 68 servicehuslägenheter i Ceremoniens äldreboende avvecklas.

Stadsdelsnämndernas synpunkter förslag

Stadsdelsförvaltningarna instämmer i den analys som presenteras i Solvings rapport, d.v.s. att det inte finns anledning att ompröva den inriktning som finns i de olika stadsdelsförvaltningarna i regionen när det gäller att bedriva verksamheter i egen regi eller att fortsätta köpa platser som idag.

I förhållande till Solvings utredning framhåller nämnderna

- De äldre i Spånga vill i allmänhet inte bo i äldreboenden i Tensta eller Bromsten. Det finns därför behov av ett gruppboende i Spånga
- Hässelby-Vällingby har en hög inflyttning av personer med utländsk bakgrund. Dessa personer kan ha önskemål om att det ska finnas möjligheter för deras äldre anhöriga att flytta till Hässelby-Vällingby
- I Bromma finns en hög andel äldre över 90 år. Detta kan ge en viss osäkerhet om prognosen.

Lokalernas funktionalitet

I Akalla seniorboende finns platser med heldygnsomsorg som behöver rustas upp.

Fristads sjukhem fyller inte dagens norm och behöver därför ersättas. Micasa har getts i uppdrag att se över möjligheten att bygga om. Nämnden anser att det allra lämpligaste vore att dels bygga ett nytt vård- och omsorgsboende för äldre i Spånga, dels bygga om Fristad till trerumslägenheter för äldre.

I Hässelby-Vällingby vill förvaltningen att tomma servicehuslägenheter successivt ska omvandlas till seniorboende. Man diskuterar också att använda servicehuslägenheter för andra grupper som nämnden har ett ansvar för vad gäller boende.

Ceremoniens äldreboende har 70 ålderdomshemsplatser, 15 platser i gruppboende för äldre med demenssjukdomar samt 68 servicehuslägenheter. Av de senare var 35 lägenheter uthyrda i maj 2007. Länsstyrelsen har påtalat att lokalerna inte är lämpliga för demenssjuka. I socialtjänstförvaltningens lokal- och byggnadsenhets inventering av stadens servicehus gjordes bedömningen att fastigheten inte är lämplig för vård- och omsorgsboende med heldygnsomsorg. I en senare bedömning skriver man att "servicehuset är osedvanligt svårt att anpassa till en bättre bostadsstandard och fullt acceptabel tillgänglighet för boende och personal. Arbetsmiljöverket har i ett inspektionsmeddelande redovisat ett antal brister och ett antal krav.

Solvings rapport om centrala staden

Enligt Solvings rapport sker en minskning av efterfrågan av heldygnsomsorg med cirka 350 platser (20 %) under prognosperioden 2005-2020. Den största antalsmässiga minskningen sker i Östermalms stadsdelsnämnd. Utbudet av heldygnsomsorgsplatser i egen regi minskar med netto 73 platser. Det betyder att efterfrågan minskar mer än utbudet under prognosperioden. Av den totala efterfrågan 2005 i regionen köps 546 platser av totalt 1 692 platser. Hu-

vuddelen av dessa platser köps privat. I regionen säljs endast 64 platser, varav cirka 30 inom regionen. Solving bedömer att det inte finns någon anledning att ompröva den inriktning som finns i de olika stadsdelsförvaltningarna när det gäller att bedriva verksamheter i egen regi eller att fortsätta att köpa platser som idag. På sikt planeras det för en omfattande utbyggnad av nya lägenheter såväl på Kungsholmen som Norrmalm.

Inom regionen finns ramavtal om köp av enstaka platser med Stockholms sjukhem, Röda Korsets sjukhus, Frösundagården, Dalahöjdens äldreboende, Herdens äldreboende och Råd-manshemmet. Det senare kommer i april 2008 att ersättas av ett nybyggt boende i Svea Ar-tilleri, Löjtnantsgården.

Enligt USK:s prognos kommer behovet av platser i heldygnssorg år 2020 att uppgå till 1460. Jämfört med år 2006 är det en minskning med 250 platser.

Heldygnssorg

I nedanstående tabell jämförs USK:s prognos över behovet av heldygnssorg med tillgången på platser och planerade förändringar. I tabellen har beaktats planerad avveckling av Pilängens gruppboende i Kungsholmen och Klockhuset på Norrmalm.

Behov av platser		Tillgång på kommunala platser		Köpta platser	Planerad förändring	Kvarstående behov	
År 2010	År 2020					År 2010	År 2020
		Kungsholmen	384	156	-15		
		Norrmalm	334	116	-66		
		Östermalm	534	371	0		
1 610	1 460		1 252	643	-81	-204	-354

Ett överskott av platser uppkommer redan år 2010 och ökar sedan.

Korttidsboende

	Tillgång på platser
Kungsholmen	17
Norrmalm	14
Östermalm	13
Summa	44

Framtida behovsbedömning saknas i stadsdelsförvaltningarnas tjänsteutlåtande.

Gruppboende för personer med demenssjukdom

Inom Östermalm råder brist på ändamålsenliga enheter för personer med demensdiagnoser. Det ombyggda Gärdets vård- och omsorgsboende kommer emellertid att delvis inriktas mot personer med demenssjukdomar.

Profilboenden

Stadsdelsförvaltningarnas tjänsteutlåtande redovisar inte detta behov.

Servicehus

I nedanstående tabell jämförs tillgången på kommunala servicehuslägenheter med det behov som USK:s prognos av behovet av hemtjänst i servicehus anger. Dessutom redovisas antalet tomma och tillgängliga lägenheter enligt en enkät som äldreförvaltningen genomförde i mars 2007.

	Antal lgh	Behov		Skillnad		Antal tomma o tillgängl lgh mars-07
		2010	2020	2010	2020	
Stadsdelsnämnd						
Kungsholmen	251					6
Norrmalm	234					9
Östermalm	71					0
Summa	556	380	350	176	206	15

Det finns ett stort överskott av servicehuslägenheter. År 2030 räknar USK med att behovet av hemtjänst i servicehus ska ha minskat ytterligare, motsvarande 30 lägenheter.

Stadsdelsnämndernas synpunkter och förslag

Kungsholmens stadsdelsnämnd finner att Solvings alternativ om fortsatt varsam anpassning av utbudet och alternativet minskade köp av externa utförare är helt i linje med hur nämnden f.n. arbetar. Norrmalms stadsdelsnämnd antog år 2003 en plan för det framtida boendet inom stadsdelen där målet är att anpassa verksamhetens volym efter minskat behov av boendeplatser. Anpassningen går i linje med Solvings prognoser om det framtida behovet utifrån nuvarande riktlinjer. Östermalm delar Solvings uppfattning att förvaltningen bör minska sina köp av platser i takt med att behovet minskar. Östermalm anser dock att ett ersättningsboende för Körsbärgsgården bör planeras inom Hjorthagen-Värtan i samband med att ett nytt bostadsområde med ca 10 000 invånare byggs. I samband med tillsyn har länsstyrelsen riktat kritik mot bostadsstandarden på Körsbärgsgården.

Östermalm framhåller att ett införande av valfrihetssystem för vård- och omsorgsboende förutsätter att det finns tillräcklig med platser för den enskilde att välja bland och hur eller på vilket sätt de äldre kommer att få välja kan komma att påverka behovet. Kundvalet kan också leda till fler enskilt drivna vård- och omsorgsboenden inom stadsdelarna.

Lokalernas funktionalitet

Samtliga äldreboenden på Kungsholmen har god lokalmässig standard. Pilängens gruppboende kommer att avvecklas då gruppboendet inte uppfyller kraven på egna lägenheter med egen toalett/duschrum.

Kungsholmen har f.n. inga planer på att ändra inriktningen på de båda servicehusen.

Det finns planer för ett nytt vård- och omsorgsboende inom Norra Stationsområdet, som ersättning för Klockhuset i Sabbatsbergsbyn. Väduren bedöms ha en god standard ur brukarperspektiv. Det pågår f.n. diskussioner om hur boendet kan användas i framtiden. I Riddarsporren återstår endast tio servicehuslägenheter. Förvaltningen söker andra användningsområden, då servicehusenheten är för liten för att fylla den funktion som servicehusen är tänkta att göra.

Östermalms vård- och omsorgsboenden har förnyats och moderniserats.

Solvings rapport om Södermalm

Enligt Solvings analys ökar behovet av vård och omsorgsboenden med heldygnsomsorg fram till år 2020 inom region Södermalm. Utvecklingen kommer att vara olika i de två stadsdelsområdena. Maria-Gamla stans behov av platser kommer att minska samtidigt som Katarina-Sofias behov kommer att öka. Sammanlagt är ökningen för regionen cirka 90 platser (9 %). Samtidigt minskar utbudet med cirka 4 %. De två stadsdelsnämnderna köper en relativt stor andel av platserna privat, men även av andra stadsdelsnämnder och kommuner. I och med att utbudet av platser i egna boenden inte ökar kommer ”gapet” mellan utbud och efterfrågan av platser att öka ytterligare. Allt annat oförändrat innebär detta att Katarina-Sofia måste köpa ytterligare platser för att täcka det ökade behovet. Solving anser att det förefaller befogat att bygga om och behålla Hornstulls sjukhem som gruppboende för dementa. Stadsdelsnämnden har i april 2007 fattat inriktningsbeslut om att bygga om delar av Hornstulls äldreboende och där samla all korttidsvård på Södermalm.

Inom regionen finns ramavtal om köp av enstaka platser på Mariahemmet, Stiftelsen S:t Peters hem för gamla samt Borgerskapets äldreboende och gruppboende.

Enligt USKs prognos kommer behovet av platser med heldygnsomsorg att öka från 920 år 2006 till 1 020 år 2020. År 2030 har behovet ökat till 1 260 platser.

Heldygnsomsorg

I nedanstående tabell jämförs USK:s prognos över behovet av heldygnsomsorg med tillgången på platser och planerade förändringar.

Behov av platser		Tillgång på kommunala platser		Köpta platser	Planerad förändring	Kvarstående behov	
År 2010	År 2020					År 2010	År 2020
		Katarina-Sofia	235	104			
		Maria-Gamla stan	438	88			
930	1020		673	192		65	155

Det finns inom stadsdelarna 745 "egna" platser för heldygnsomsorg. Av dem säljs dock 72 platser till andra stadsdelsnämnder/kommuner. Om stadsdelsnämnden fortsätter att sälja 72 platser saknas 65 platser år 2010. Bristen på platser ökar till 155 år 2020. Även om stadsdelsnämnden själv disponerar alla sina platser kommer en brist på 83 platser att föreligga.

Korttidsboende

	Tillgång på platser	Behov
Katarina-Sofia		17
Maria-Gamla stan		18
Summa	49	35

Korttidsvården är idag koncentrerat till två enheter, Hornstull och Vintertullen. Därutöver finns enstaka korttidsplatser på Nytorpgården, Sjöstadsgården och Guldbroslöshemmet.

Gruppboende för personer med demenssjukdomar

Tendensen är att behovet av vård- och omsorgsboende med demensinriktning ökar medan behovet av övriga platser minskar.

Profilboenden

Grupper av äldre som väntas öka i framtiden är personer med psykiska funktionshinder, personer med missbruksproblematik och neurologiska handikapp.

Servicehus

I nedanstående tabell jämförs tillgången på kommunala servicehuslägenheter med det behov som USK:s prognos av behovet av hemtjänst i servicehus anger. Dessutom redovisas antalet tomma och tillgängliga lägenheter enligt en enkät som äldreförvaltningen genomförde i mars 2007.

	Antal lgh	Behov		Skillnad		Antal tomma och tillgängl lgh mars-07
		2010	2020	2010	2020	
Stadsdelsnämnd						
Katarina-Sofia	90					0
Maria-Gamla stan	227					5
Summa	317	230	250	87	67	5

Ett överskott av lägenheter finns år 2010. Detta minskar dock till år 2020 och har enligt prognosen upphört år 2030.

Stadsdelsnämndernas synpunkter och förslag

Med en viss försiktighet bedömer stadsdelsnämnderna Solvings prognos av de äldres behov av heldygnsomsorg som tillförlitlig inom regionen Södermalm fram till år 2020. Stadsdelsnämnderna delar också Solvings uppfattning att det är viktigt att följa utvecklingen kring det framtida behovet av heldygnsomsorg i området Hammarby Sjöstad. Enligt biståndshandläggarna inom stadsdelsförvaltningarna är de äldres önskemål idag att i första hand få en plats på ett vård- och omsorgsboende i den egna stadsdelen. Stadsdelsförvaltningarna bedömer att cirka 80 % av det totala antalet platser bör kunna tillgodoses av egen regi/entreprenad inom stadsdelsområdena. Återstående platser bör köpas externt.

Lokalernas funktionalitet

Samtliga vård- och omsorgsboenden inom Södermalm har en modern boendestandard med undantag för Hornstulls sjukhem och till vissa delar ett våningsplan på Vintertullens äldreboende. De 41 lägenheterna på våningsplanet på Vintertullen saknar kök/pentry. Av byggnadstekniska skäl är det inte möjligt att få in kokmöjligheter utan att göra avkall på tillgänglighetskrav i wc/dusch eller framkomligheten i bostaden för övrigt. Projektering pågår för att bygga om en del av Hornstulls sjukhem för att därefter samla korttidsplatserna dit.

Vindragarens äldreboende med demensinriktning ligger insprängt i Reimersuddes seniorboende. Äldreboendet har brister i den fysiska arbetsmiljön. Micasa fastigheter i Stockholm AB, som äger Reimersuddes seniorboende, har visat intresse för att omvandla demensboendets lokaler till seniorboende.

Solvings rapport om östra söderort

Enligt Solvings analys kommer det i östra söderort att ske en minskning av behovet i samtliga fyra stadsdelsnämnder. Störst minskning sker i Enskede-Årsta och minst i Farsta. Trots detta kommer det under hela prognosperioden att saknas egna platser vilket innebär att de olika stadsdelsnämnderna måste köpa platser av privata leverantörer eller av andra stadsdelsnämnder. Solving bedömer emellertid att det inte finns någon anledning att ompröva den inriktning som finns idag när det gäller att bedriva verksamheter i egen regi eller att fortsätta att köpa platser. Eftersom efterfrågan minskar kan dock stadsdelsnämnderna minska sina köp av platser. Planeringen för ombyggnad av de boenden som är angelägna att bygga om kan fortsätta. Det gäller Åsens vård- och omsorgsboende och Farsta sjukhem. Boende för äldre funktionshindrade med t.ex. framlobsdemenser bör identifieras samlat och ges en stadsövergripande lösning. Ett motsvarande behov av lösningar finns i viss mån även för boende för äldre funktionshindrade inom LSS-området.

Mot bakgrund av prognosen förefaller det enligt Solving rimligt att en del av Enskededa-lens servicehus omvandlas till seniorboende alternativt hyrs ut till ungdomar eller som vanliga lägenheter. Möjligheten att utöka heldygnssomsorg inom Edö servicehus bör undersökas, alternativt bör lägenheterna erbjudas som seniorboende.

Inom regionen finns ramavtal om köp av enstaka platser på Årstabergshemmet, Stora Sköndal, Finskt Äldrecentrum, Judiska Hemmet och Flygarhöjden.

Heldygnssomsorg

I nedanstående tabell jämförs USK:s prognos över behovet av heldygnssomsorg med tillgången på platser och planerade förändringar. I tabellen har beaktats att Dalens sjukhem flyttar till ett ombyggt hus på Stureby sjukhems område och därmed minskar platsantalet från nuvarande 90 till 65 platser.

Behov av platser		Tillgång på kommunala platser		Köpta platser	Kvarstående behov	
År 2010	År 2020				År 2010	År 2020
1850	1590	Enskede-Årsta	415	134		
		Farsta	368	250		
		Skarpnäck	129	264		
		Vantör	158	152		
1850	1590	Summa	1070	800	-20	-280

I förhållande till den tillgång på platser som stadsdelsnämnderna redovisar minskar behovet att köpa platser något år 2010 för att därefter minska kraftigt till år 2020.

Sedan planen upprättades har stadsdelsnämnden i Enskede-Årsta-Vantör i augusti 2007 beslutat om att föreslå en avveckling av Åsens vård- och omsorgsboende med 72 platser.

Korttidsboende

	Tillgång på platser	Behov
Enskede-Årsta	4	
Skarpnäck	20	32
Farsta	16	
Summa	40	

Det totala behovet av korttidsvård har inte redovisats.

Gruppboende för personer med demenssjukdom

I Skarpnäck föreligger en brist på platser för demensboende. Behovet kan dock tillgodoses genom köp från andra stadsdelsnämnder.

Profilboenden

Stadsdelsnämnderna instämmer med Solving om att boende för äldre funktionshindrade med speciella behov bör identifieras samlat och ges en stadsövergripande lösning.

Servicehus

I nedanstående tabell jämförs tillgången på kommunala servicehuslägenheter med det behov som USK:s prognos av behovet av hemtjänst i servicehus anger. Dessutom redovisas antalet tomma och tillgängliga lägenheter enligt en enkät som äldreförvaltningen genomförde i mars 2007.

	Antal lgh	Behov		Skillnad		Antal tomma o tillgängl lgh mars-07
		år 2010	år 2020	år 2010	år 2020	
Stadsdelsnämnd						
Enskede-Årsta	294					22
Farsta	159					0
Skarpnäck	95					0
Vantör	72					1
Summa	620	510	440	110	180	23

Prognosen visar ett överskott år 2010 på 110 lägenheter. Därefter ökar överskottet.

Stadsdelsnämndernas synpunkter och förslag

Under 2005 köpte Enskede-Årsta 97 platser för permanent boende och 37 korttidsplatser från privata entreprenörer och andra stadsdelsförvaltningar. Samtidigt såldes permanentplatser för 23 personer och korttidsplatser för 24 personer till andra stadsdelsnämnder. Farsta stadsdelsnämnd har ett avtal med Stiftelsen Stora Sköndal om ett abonnemang på 100 platser i sjukhemsboende.

Enskede-Årsta stadsdelsförvaltning ser med oro på att vara en förvaltning som har en överproduktion av platser när behovet minskar inom hela östra söderort.

Enskede-Årsta stadsdelsnämnd instämmer i Solvings förslag att ställning bör tas till framtiden för Enskededalens servicehus. Stadsdelsförvaltningen avser att utreda möjligheterna att inrätta gruppboende för dementa i delar av Enskededalens servicehus.

I den revidering av planen som Farsta stadsdelsnämnd beslutade den 19 april 2007 framgår att antalet platser minskar på Farsta sjukhem p.g.a. en successiv avveckling av dubbelrum. I ett inriktningsärende i april har Farsta stadsdelsnämnd också beslutat om ombyggnad av en huskropp på Farsta sjukhem till ett modernt vård- och omsorgsboende med 90-96 platser. Stadsdelsnämnden anser emellertid att det blir för dyrt att bygga om även det andra huset. Detta avser man därför återlämna till fastighetsägaren, Micasa, under förutsättning att byggnaden upplåtes till ett företag som bedriver äldreomsorg.

För att möta omvårdnadsbehovet för det ökade antalet personer 90 år och äldre planeras de kvarvarande 26 platserna på Postiljonen att omvandlas till gruppboende för personer med demenssjukdom. Om efterfrågan av heldygnsoomsorg ökar kan enligt nämnden B-huset på Edö omvandlas och användas till vård- och omsorgsboende med heldygnsoomsorg. Nämnden

planerar att även i fortsättningen köpa platser av privata vård- och omsorgsboende med heldygnsomsorg.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd kommer även fortsättningsvis att köpa platser. Hammarbyhöjdens servicehus kan övergå till seniorboende eller annat användningsområde hus för hus.

Trots minskad efterfrågan kommer Vantörs stadsdelsnämnd även i fortsättningen att behöva köpa platser för att tillgodose efterfrågan.

Lokalernas funktionalitet

Hus 23 inom Stureby sjukhemsområde byggs om till vård- och omsorgsboende med 53 lägenheter. Vidare skapas ett nytt boende med demensinriktning med 12 lägenheter. Dessa lägenheter ersätter tillsammans Dalens sjukhem. Inom Stureby vård- och omsorgsboende finns 28 dubbelrum som kommer att avvecklas under perioden 2007-2009. Servicehusutredningen år 2003 konstaterade att loftgångsdelen i Enskede nya servicehus med 21 lägenheter bör avvecklas. Höghusets konstruktion gör det olämpligt för ombyggnad till heldygnsomsorg. Bristerna i tillgänglighet och ombyggnadsmöjligheter talar enligt utredningen för att servicehuset disponeras för annat ändamål.

Åsens vård- och omsorgsboende har fått kritik av både länsstyrelsen och arbetsmiljöverket. Efter att förvaltningen bedömde att en ombyggnation skulle bli för kostsam, har Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd beslutat att föreslå en avveckling av Åsen.

Edö servicehus i Farsta innehåller ett 60-tal ettor som är svåra att hyra ut.

Solvings rapport om västra söderort

Enligt Solvings analys har stadsdelsförvaltningarna i västra söderort totalt behov av 874 boende placerade i heldygnsomsorg. Fram till år 2020 minskar behovet till 836 platser, en minskning med cirka 4 %. Den minskning av utbudet som stadsdelsnämnderna planerar är större än minskningen av behovet. Det finns således en risk för en brist på heldygnsomsorgsplatser. Behoven kan dock som idag tillgodoses genom att stadsdelsnämnderna köper platser från andra utförare.

Inom regionen finns ramavtal om köp av enstaka platser på Rosengården, Blomsterfonden Liseberg, Långbrogården och Edsättragården

Enligt USK:s prognos kommer behovet att vara 950 platser i heldygnsomsorg år 2020. År 2030 beräknas behovet vara 1 170 platser.

Heldygnsomsorg

I nedanstående tabell jämförs USK:s prognos över behovet av heldygnsomsorg med tillgången på platser och planerade förändringar. I tabellen har beaktats stadsdelsnämndens förslag att bygga om Kastanjens servicehus till vård- och omsorgsboende med heldygnsomsorg.

Behov av platser		Tillgång på kommunala		Köpta	Planerad	Kvarstående behov	
År 2010	År 2020	platser		platser	förändring	År 2010	År 2020
960	950	Älvsjö	190	90	-11		
		Liljeholmen	58	141	133		
		Hägersten	212	150			
		Skärholmen	191	39	-67		
960	950	Summa	651	420	55	-166	-176

Behovet av att köpa platser minskar med 166 till år 2010.

Korttidsboende

	Tillgång på platser	Behov
Liljeholmen	4	16
Skärholmen	19	19
Hägersten	8	14
Älvsjö	26	31
Summa	57	80

Stadsdelsnämnderna vill påpeka att det är svårt att bedöma behovet av korttidsplatser. Det angivna behovet tillgodoses genom egna platser och externa köp.

Gruppboende för personer med demenssjukdom

I Hägersten förväntas behovet av platser med demensinriktning att öka marginellt. Liljeholmen köper ett 30-tal platser av andra stadsdelar och privata vårdgivare. I regionen kommer det att finnas ett ökat behov av vård- och omsorgsboende med inriktning demenssjukdomar. En ombyggnad av Kastanjens servicehus skulle kunna ge ett tillskott på cirka 100 sådana platser. I Solberga vård- och omsorgsboende finns f.n. 32 platser för gruppboende för personer med demenssjukdom. En utökning till 48 platser planeras.

Profilboenden

Skärholmen har idag 14 platser för personer med Corea Huntington och frontallobsdemens. Ett vård- och omsorgsboende för 18 äldre döva personer planeras i Älvsjö fr.o.m. år 2009. Det är enligt stadsdelsnämnderna angeläget att staden centralt planerar för hur t.ex. yngre demenssjuka, personer med frontallobsdemens, psykiskt funktionshinder eller utvecklingsstörning kan få sina behov tillgodosedda.

Servicehus

I nedanstående tabell jämförs tillgången på kommunala servicehuslägenheter med det behov som USK:s prognos av behovet av hemtjänst i servicehus anger. Dessutom redovisas antalet tomma och tillgängliga lägenheter enligt en enkät som äldreförvaltningen genomförde i mars 2007.

	Antal lgh	Behov		Skillnad		Antal tomma o tillgängl lgh mars-07
		År 2010	År 2020	År 2010	År 2020	
Stadsdelsnämnd						
Hägersten	225					19
Liljeholmen	223					7
Skärholmen	181					22
Älvsjö	185					49
Summa	814	520	530	294	284	97

Ett överskott av 294 platser redovisas redan år 2010.

Stadsdelsnämndernas synpunkter och förslag

Alternativet att samla korttidsplatserna regionvis eller till några regioner tycker förvaltningarna skulle vara intressant att utreda vidare. Liljeholmen framhåller att den omfattande nybyggnationen av bostäder kan innebära ett ökat behov av vård- och omsorgsboenden med heldygnsoomsorg. För Liljeholmen är en viktig strategisk fråga att utöka antalet egna platser med heldygnsoomsorg och att minska antalet servicehuslägenheter.

Vad gäller Älvsjö har Solving och stadsdelsnämnden skilda uppfattningar om utbudets omfattning och inriktning. Solving har prognostiserat antalet platser med heldygnsoomsorg för år 2008 till 190 medan stadsdelsförvaltningen beräknar antalet till 209. I övrigt innebär Solvings analys att det totala behovet kommer att minska. Förvaltningen anser emellertid att behovet av platser för gruppboende för demenssjuka ökar och bör tillgodoses genom ombyggnad av Älvsjö vård- och omsorgsboende.

Lokalernas funktionalitet

Inom Kastanjens äldreboende delar boende hygienutrymme. Det finns också korttidsplatser där boende delar rum. Två demensenheter har 12 boende, vilket är för många. På Älvsjö vård- och omsorgsboende projekteras en ombyggnad av ett våningsplan för att tillgodose länsstyrelsens påpekanden. Ombyggnaden möjliggör omvandling till gruppboende för demenssjuka äldre samt fler korttidsplatser.

Kommunstyrelsen beslutade år 2004 att Långbrobergs servicehus skulle omvandlas till seniorboende. Socialtjänstförvaltningens lokal- och byggnadsenhet hade bedömt att huset tillhörde den grupp som hade den lägsta boendestandarden i staden. I budget 2007 beslutade kommunfullmäktige att omvandlingen skulle avbrytas. Stadsdelsnämnden har i ett ärende i augusti 2007 föreslagit att ett hus med cirka 100 lägenheter återlämnas till fastighetsägaren.

Liljeholmens stadsdelsnämnd har föreslagit att hela Kastanjens servicehus och äldreboende byggs om till ett modernt vård- och omsorgsboende med cirka 195 platser. F.n. finns där 123 servicehuslägenheter, varav 50 är outhyrda. I budget för 2007 slås fast att 30 servicehuslägenheter ska finnas kvar på Kastanjen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Valfrihetssystem

Kommunfullmäktige har i budgeten för år 2007 beslutat att skapa förutsättningar för att ge invånare så stor valfrihet som möjligt. Stadsledningskontoret har föreslagit att ett valfrihetssystem inom vård- och omsorgsboende införs den 1 juli 2008. Servicehusen undantas tills vidare. Korttidsvård, avlastning och växelvård ska också undantas från valfrihetssystemet eftersom detta boende är tillfälligt.

Valfrihet förutsätter mångfald och staden strävar efter att fler företag ska etablera sig. Valet ska gälla alla boenden som ingår i valfrihetssystemet, d.v.s. inte begränsas till en viss stadsdel. Som närhetsprincip föreslås att det ska finnas ett tillräckligt utbud och en mångfald i var och en av de fem regioner som planerna för vård- och omsorgsboende har omfattat.

Behovet av platser i heldygnsoomsorg

Enligt USK:s prognos kommer behovet av platser i heldygnsoomsorg att vara 6 260 år 2020. År 2030 har behovet ökat till 7 250 för att fortsätta att öka till 8 930 år 2040.

Heldygnsoomsorg

Behov av platser		Tillgång på kommunala		Köpta	Planerad	Kvarstående behov	
År 2010	År 2020	platser		platser	förändring	År 2010	År 2020
1 310	1 240	Västerort	1 099	146	-48	113	43
1 610	1 460	Centrala staden	1 252	643	-81	-204	-354
930	1 020	Södermalm	673	192		65	155
1 850	1 590	Östra söderort	1 070	800		-20	-280
960	950	Västra söderort	651	420	55	-166	-176
6 660	6 260	Summa	4 745	2 201	-74	-212	-612

Totalt för staden uppkommer således inom kort ett överskott på heldygnsoomsorgsplatser om externa köp fortsätter i oförminskad omfattning. Det är i centrala staden och i söderort som överskottet uppkommer. På Södermalm ökar istället behovet av platser.

Enligt Solvings analys antas efterfrågan på heldygnsoomsorg minska med 10 % i staden under perioden 2005-2020. Inom region Södermalm kommer emellertid efterfrågan att öka, medan den minskar i övriga regioner. Stadens eget utbud motsvarar inte efterfrågan utan skillnaden har reglerats genom att staden köper platser externt, i huvudsak hos privata aktörer. Detta sker genom avrop på centralt upphandlade ramavtal om enstaka platser hos privata utförare. Köpen uppgår till 1 771 platser, vilket motsvarar cirka 27 % av den totala efterfrågan. Huvudalternativet för staden är enligt Solving att under prognosperioden fortsätta den varsamma omstrukturering/avveckling som påbörjats eller att köpa färre platser.

Sedan planerna upprättades har hel eller delvis avveckling beslutats eller förslagits av:

Ceremonien	70 platser
Åsens vård- och omsorgsboende	72 platser

Farsta sjukhem	100 platser
Långbrobergs servicehus	100 platser
SUMMA	342 platser

Genom denna minskning beräknar förvaltningen att en viss brist på platser uppkommer på kort sikt. Denna bör dock kunna tillgodoses genom köp av fler platser hos privata utförare. Om de som bor på Södermalm vill ha en plats inom stadsdelen kommer detta dock inte alltid att kunna tillgodoses.

Mot bakgrund av valfrihetssystemet kan enligt äldreförvaltningens uppfattning inte balans mellan tillgång och efterfrågan uppnås genom att staden köper färre platser från privata utförare. Brukarna kommer att avgöra om andelen externt köpta platser ska öka eller minska. Av stadsledningskontorets tjänsteutlåtande om valfrihetssystemet framgår dessutom att avsikten är att andelen privat drivna platser ska öka genom att vård- och omsorgsboenden som idag drivs i kommunal regi konkurrensutsätts eller genom att staden hyr ut lokaler till privata utförare som är beredda att lämna anbud.

Enligt äldreförvaltningen kan planeringen av vård och omsorgsboenden inte längre enbart ta sikte på att anpassa utbudet och inriktningen till den väntade efterfrågan. Planeringen måste i ökad omfattning även utgå från fastighetsekonomiska överväganden när det gäller stadens fastigheter.

En strategisk fråga är om staden ska verka för att det finns ett tillräckligt utbud av vård- och omsorgsboenden i varje region av den kvalitet som staden anser att boendena bör uppnå, eller om man kan utgå ifrån att marknaden också förser de presumtiva privata utförarna med lokaler av tillräckligt god kvalitet. För tillfället finns flera exempel på att det finns ett intresse hos privata aktörer att bekosta ombyggnad eller den hyreshöjning som ombyggnaden medför i de fall stadsdelsnämnderna väljer att lämna lokaler som inte lever upp till de krav som ställs. Äldreförvaltningen anser att det är viktigt att framhålla att samma kvalitetskrav på lokalerna måste ställas oavsett om verksamheten drivs i kommunal regi, på entreprenad åt staden eller av privata utförare som staden har ramavtal med.

Ytterligare en kvalitetsfråga är om det ska finnas ett utbud inom varje region som gör det möjligt att tillgodose de boendes önskemål, d.v.s. om valfriheten ska få ett reellt innehåll eller begränsas till det utbud som finns. Enligt prognosen kommer en bristsituation att uppkomma inom stadsdelsnämnden Södermalm som samtidigt är en av de fem regionerna. Om man utgår ifrån att som hittills de flesta som bor på Södermalm och får bistånd till särskilt boende också vill bo på Södermalm krävs en utbyggnad av vård- och omsorgsboenden med heldygnsomsorg på Södermalm.

Även i Västerort uppkommer inledningsvis en bristsituation efter en eventuell nedläggning av Ceremonien. Eftersom denna brist endast är kortsiktig är det enligt äldreförvaltningens mening inte f.n. motiverat att bygga ett nytt hus för att tillgodose detta behov.

En annan strategisk fråga är om staden ska verka för att vård- och omsorgsboenden byggs inom ramen för storutbyggnaderna vid Hjorthagen, Västra Kungsholmen och Norra stationsområdet, trots att det finns ett tillräckligt antal platser inom regionen. Eftersom stadsledningskontoret föreslår att närhetsprincipen ska gälla inom regionen kan inte denna motivera en nybyggnad. Skulle det visa sig att det är dyrare att rusta upp ett tillräckligt antal boenden inom regionen kan dock fastighetsekonomiska överväganden motivera en nybyggnad, dock knappast tre inom samma region.

Planerna ger inte underlag för en kvantitativ dimensionering av behovet av gruppboenden för personer med demenssjukdom. Planerna visar dock att behovet av sådana boendeformer ökar, och att stadsdelsnämnderna har en beredskap att möta detta behov. Enligt äldreförvaltningens mening bör behovet av gruppboenden, där så är fastighetsekonomiskt motiverat, tillgodoses genom ombyggnad av befintliga vård- och omsorgsboenden.

Korttidsboenden

Den totala efterfrågan på korttidsvård i staden är 375 platser, av vilka 303 finns i egen regi, vilket motsvarar 81 % av antalet platser. En fråga som Solving lyfter fram är att samla korttidsplatserna regionvis eller till några regioner i staden. För detta krävs enligt Solving ytterligare utredning och analys.

Underlag saknas för en bedömning av det samlade behovet av korttidsvård. Korttidsboende i kommunal regi ska i första hand tillgodose behovet av växelvård och avlastning, me-

dan landstinget svarar för rehabilitering. Emellertid kan inte alltid den utredning som biståndshandläggaren behöver genomföra för att besluta om bistånd slutföras medan den enskilde är kvar på sjukhus. Enligt äldreförvaltningens mening är det varken kommunalekonomiskt eller samhällsekonomiskt motiverat att de äldre stannar kvar på sjukhusen under en längre utredningsperiod. Stadsdelsnämnderna bör kunna tillhandahålla platser för korttidsvård så att betalningsskyldighet till landstinget inte uppkommer.

Enligt äldreförvaltningens mening bör eftersträvas att korttidsboendena har samma standard som de vård- och omsorgsboenden som är avsedda för permanent boende. Med andra ord bör planeringen vara sådan att lägenheter kan disponeras för korttidsvård alternativt permanent boende med hänsyn till hur behoven utvecklas på kort sikt. Det är emellertid inte lämpligt att blanda korttidsboende och permanent boende i samma enhet. Enligt äldreförvaltningens mening kan särskilda enheter för korttidsvård med något lägre lokalstandard accepteras som alternativ till ombyggnad till modern standard. Om behovet av korttidsvård ska tillgodoses samlat i varje region eller i flera stadsdelar inom samma region, eller köpas i en angränsande region, bör enligt äldreförvaltningens mening stadsdelsnämnderna avgöra genom samverkan i regionerna.

Profilboende

Enligt äldreförvaltningens uppfattning bör behov av boenden med språklig, kulturell eller religiös profil tillgodoses inom ramen för mångfalden till vård- och omsorgsboenden. Andra profilboenden bör liksom hittills så långt möjligt handlas upp. Profilboenden för äldre med särskilda behov kan emellertid inte alltid drivas på marknadens villkor. Om det vid en upphandling inte kommer in anbud som svarar mot samtliga behov anser äldreförvaltningen att staden bör starta boenden som tillgodoser de behov som marknaden inte kan tillgodose. Om det kommer till stånd sådana boenden bör någon stadsdelsnämnd eller någon privat utförare på entreprenad få i uppdrag att driva dem och få en ersättning enligt avtal med kommunfullmäktige.

Äldreförvaltningen har genomfört en undersökning av behovet av profilboende under åren 2005-2008. Förutom behovet av inriktning efter språk eller kultur har följande profiler angetts: Demens i åldrarna 65-70 år, somatisk vård i åldrarna 65-70 år. Specifika demenssjukdomar som inte passar i vanligt gruppboende, psykogeriatrisk, blandproblematik psykiatri/missbruk 65 år och uppåt, utvecklingsstörda 65 år och uppåt. Ett boende för döva planeras i Älvsjö. I Skärholmen finns ett boende för personer med Corea Huntington. Dessa boende torde tillgodose behoven för dessa målgrupper i hela staden. Övriga profiler har och kommer, i den mån det är möjligt, att beaktas vid upphandling av enstaka platser. I den kommande upphandlingen ska även ingå korttidsvård utomlands. Skrivelsen från Margareta Olofsson (v) m.fl. bör anses besvarad med detta.

Härtill kommer medborgarförslaget att planera in allergianpassade bostäder vid nybyggnation av äldreboenden och servicehus. Som framgått är nybyggnation av vård- och omsorgsboenden och servicehus knappast aktuellt. Vid ombyggnad bör enligt äldreförvaltningens mening tillämpning av gällande bestämmelser göra att problemen för allergiker minimeras. Boenden som är fritt från pälsdjur bör kunna tillgodoses inom ramen för mångfalden. Boende för elallergiker kan tas med i upphandlingen av profilboenden. Behovet av specialkost ska kunna tillgodoses i alla boenden. Medborgarförslaget bör kunna anses besvarat med detta.

Servicehus

Region	Antal lgh	Behov		Skillnad		Antal tomma o tillgängl lgh mars-07
		År 2010	År 2020	År 2010	År 2020	
Västerort	989	710	720	279	269	67
Centrala staden	556	380	350	176	206	15
Södermalm	317	230	250	87	67	5
Östra söderort	620	510	440	110	180	23
Västra söderort	814	520	530	294	284	97
Summa	3 296	2 350	2 290	946	1 006	207

Om servicehus ska vara en särskild boendeform med inriktning hemtjänst finns en betydande överkapacitet de närmaste åren. År 2033 beräknas emellertid behovet öka på nytt för att stiga till 3 220 år 2040. De tomma lägenheterna medför problem ur ett ekonomiskt hänseende. Utöver de tillgängliga tomma lägenheterna finns tomställda lägenheter på grund av planerade ombyggnader och/eller omstruktureringar.

Servicehus ska som framgått tillsvidare undantas från kundvalet, bland annat på grund av den statliga äldreboendedelegationens arbete. Ett betänkande om mellanboendeformer har aviserats till kommande årsskifte. Som äldreförvaltningen har uppfattat det avser termen ”mellanboende” kategoriboende för äldre där det inte krävs biståndsbeslut för att ställa sig i kö eller för att hyra en lägenhet. Till kategorin mellanboende hör således seniorboenden med hyresrätt resp. med bostadsrätt med varierande grad av inbyggd service.

Kommunfullmäktige har uttalat att servicehus ska finnas kvar. Äldreförvaltningen har fått i uppdrag i budget för 2007 att genomföra en förnyad utredning av servicehusens status samt en efterfrågeundersökning. Dessa utredningar kommer att genomföras i höst. När det gäller servicehusens status genomförs utredningen i samarbete med Micasa fastigheter i Stockholm AB och efterfrågeundersökningen genomförs i samarbete med utrednings- och statistikkontoret samt Äldrecentrum. Äldreförvaltningen avser att återkomma till nämnden när resultatet av dessa undersökningar och förslag från den statliga äldreboendedelegationen föreligger. I sammanhanget avser äldreförvaltningen även att redovisa synpunkter på en del stadsdelsnämnders förslag att vissa servicehus kan omvandlas eller skulle kunna användas för boende för andra grupper som socialtjänsten har ansvar för.

I vissa servicehus har ombyggnader till gruppboenden genomförts på ett sådant sätt att endast ett mindre antal servicehuslägenheter kvarstår. De servicehus som ska finnas kvar kan emellertid inte göras ekonomiskt bärkraftiga med ett för lågt antal lägenheter. Om beslut fattas om att mindre servicehus ska göras om till ”mellanboende” kan det emellertid vara lämpligt att en del av ett hus består av lägenheter i ”mellanboende” och en annan del av husen av gruppboende för personer med demenshandikapp.

Dagverksamhet

Dagverksamheter inryms ofta i lokaler i anslutning till olika former av vård- och omsorgsboenden. Då allt fler äldre bor i ordinärt boende kommer behovet av lättåtkomlig gemenskap och social stimulans genom exempelvis öppna dagverksamheter och andra träffpunkter att öka. Ett av målen i budget för år 2007 är också att fler öppna dagverksamheter för samvaro och aktiviteter ska inrättas.

Öppna dagverksamheter är ett exempel på en verksamhet som var relativt väl utbyggd för ett antal år sedan och som därefter av olika anledningar har prioriterats bort och flera av dessa dagverksamheter har successivt blivit öppna endast för dem som fått ett biståndsbeslut. Med anledning av uppdraget i 2007 års budget pågår nu ett utvecklingsarbete kring öppna dagverksamheter i stadsdelsnämnderna.

I samband med utbyggnad av träffpunkter och öppna dagverksamheter anser äldreförvaltningen att samarbetet med frivilligorganisationer och andra ideella krafter bör kunna utvecklas. De äldre bör själva eller i föreningsform kunna driva verksamhet i en lokal som stadsdelsförvaltningen tillhandahåller. Dessa lokaler kan finnas i ett vård- och omsorgsboende, men även andra lösningar i bostadsområden där det bor många äldre bör undersökas och utnyttjas. Flera av stadens bostadsbolag har identifierat efterfrågan och behov av träffpunkter för de äldre hyresgästerna. Det kan därför finnas anledning att samarbeta med bostadsbolagen.

I samband med omstrukturering eller avveckling av vård- och omsorgsboenden bör stadsdelsnämnderna uppmärksamma att behov av lokaler för dagverksamheter bör tillgodoses på lämpligt sätt.

Sammanfattande slutsatser

Enligt äldreförvaltningen mening är inte Solvings alternativ för inriktningen under planeringsperioden varandra uteslutande utan bör gälla samtidigt:
utnyttja befintligt antal heldygnsomsorgsplatser i staden genom en förbättrad samordnad planering

1. varsam anpassning av utbudet till den minskade efterfrågan av platser för heldygns-

omsorg och

2. reglera behovet av platser genom köp av platser av privata vårdgivare

Härtill kommer att regionvis genom ombyggnad tillgodose behovet av fler platser i gruppboenden för dementa.

Förändringar i behovsutvecklingen, utvecklingen av valfrihetssystemet och tillkomsten av fler utförare medför osäkerhet i prognosen. Äldreförvaltningen avser att löpande följa utvecklingen och redovisa förändrade bedömningar för äldrenämnden.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 12 september 2007.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 7 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Planen som äldrenämnden lagt fram utgörs främst av en redovisning av olika planeringsförutsättningar och de enskilda stadsdelsnämndernas respektive regionernas planer. Med hänvisning till att mycket händer inom verksamhetsområdet tar äldrenämnden inte fullt ut ställning till planeringen. Planen i nuvarande form är därför inte effektiv som styrinstrument, även om den pekar på intressanta utvecklingstendenser inom verksamhetsområdet. Vidare reser äldrenämndens underlag bl.a. ett antal frågeställningar som inte besvaras

- Ska staden verka för att det finns ett tillräckligt utbud av vård- och omsorgsboenden i varje region av den kvalitet som staden anser att boendena bör uppnå, eller ska staden utgå från att marknaden också förser de presumtiva privata utförarna med lokaler av tillräckligt god kvalitet?

- Ska det finnas ett utbud inom varje region som gör det möjligt att tillgodose de boendes önskemål?

- Ska staden verka för att nya vård- och omsorgsboenden byggs inom ramen för de stora stadsutbyggnadsprojekten vid Hjorthagen, Västra Kungsholmen och Norra stationsområdet, trots att det finns ett tillräckligt antal platser inom denna region?

Enligt stadsledningskontoret behöver planeringen förtydligas även på dessa punkter. Under rådande förutsättningar anser kontoret dock att planen som den presenteras kan godkännas.

Stadsledningskontoret konstaterar, vilket också framgår av äldrenämndens redovisning, att den utredning som Solving gjort 2005-2006 delvis redan är överspelad. Utöver de ändringar som äldrenämnden redogjort för är ytterligare ett antal projekt, gällande byggåtgärder eller avveckling, aktuella som inte beaktats eller har stöd i utredningen.

Det är respektive stadsdelsnämnds ansvar att tillse att det tillhandahålls erforderligt antal ändamålsenliga vård- och omsorgsboenden för äldre avseende den verksamhet som staden är huvudman för. Ett omfattande ändrings- och omstruktureringsarbetet pågår i staden vad gäller vård- och omsorgsboenden för äldre. Flera sådana projekt är föremål för beslut i olika faser varav en del inom en mycket snar framtid. Det är olyckligt om ställningstagande måste tas till olika delar innan staden har en samlad helhetsbild och en tydlig inriktning på hur äldreboenderesurserna ska utformas vad gäller volym, innehåll, kvalitet, placering m.m. Varje beslut som resulterar i en åtgärd binder dessutom i regel mycket kapital under lång tid i berörd fastighet, varför det är mycket viktigt att underlagen är väl underbyggda.

Stadsledningskontoret delar äldrenämndens uppfattning att samordningen inom och mellan regionerna behöver utvecklas. Frågan bör även ställas om nuvarande regionindelning är den bästa för att planering, samordning och olika prioriteringar ska bli optimal för staden. Med ökad valfrihet och kundval är frågan även om indelningen är rationell. Enligt kontoret är utgångspunkten att vård- och omsorgsboenden för äldre är stadens gemensamma resurs. Det är helt oacceptabelt att stadsdelsnämnderna planerar enbart för den egna nämndens behov.

Nuvarande regionindelning är:

- **Västerort**, omfattar stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta, Hässelby-Vällingby och Bromma
- **Centrala staden**, omfattar stadsdelsnämnderna Östermalm, Kungsholmen och Norrmalm
- **Södermalm**, omfattar stadsdelsnämnden Södermalm
- **Östra söderort**, omfattar stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör, Skarpnäck, och Farsta
- **Västra söderort**, omfattar stadsdelsnämnderna Hägersten-Liljeholmen, Älvsjö och Skärholmen.

Resursfördelningen inom äldreomsorgen baseras främst på befolkningens åldersstruktur. Enligt stadens budget för 2008 och inriktning för 2009 och 2010 minskar resurstilldelningen under perioden med totalt ca 50 mnkr jämfört med 2007 p.g.a. befolkningsförändringarna. I samma budget beräknas investeringarna hos Micasa Fastigheter i Stockholm AB, som äger och förvaltar majoriteten av stadens vård- och omsorgsboenden, till ca 750 mnkr. Det innebär en ökad hyreskostnad om ca 40 mnkr, givet att majoriteten av investeringsvolymen avser de äldreboenden som hyrs av staden. Enligt äldrenämnden kan inte längre planeringen enbart ta sikte på att anpassa utbud och inriktning av verksamheten till den väntade efterfrågan utan planeringen måste i ökad omfattning även utgå från fastighetsekonomiska överväganden när det gäller stadens fastigheter. Stadsledningskontoret delar äldrenämndens uppfattning och anser generellt att ett tydligare ekonomiskt perspektiv måste tillföras planeringen, inte enbart fastighetsekonomiskt utan även i förhållande till budget och vad nämnderna faktiskt har råd med.

I stadens budget för 2008 och inriktning för 2009 och 2010 får äldrenämnden i uppdrag att genomföra en kartläggning av särskilda boenden för äldre samt bedöma efterfrågan och utreda det framtida behovet av olika boendeformer, i samarbete med kommunstyrelsen. Detta arbete, som även omfattar servicehusen, har påbörjats genom en inledande utredning som beställts och styrs av kommunstyrelsen. Stadsledningskontoret deltar operativt och ingår, förutom i styrgruppen, även i olika arbetsgrupper. Ett underlag väntas under första kvartalet 2008. Det är viktigt att äldrenämnden, med utredningen som underlag, prioriterar arbetet och så snart som möjligt återkommer till kommunstyrelsen med en uppdaterad vård- och omsorgsboendeplan med tydliga prioriteringar. Staden behöver omgående ett sådant stadsövergripande och tillämpbart dokument för att kunna bedöma olika förslag om investeringar eller avveckling/omstrukturering, som berör dessa boendeformer. Äldrenämnden uppmanas, i sitt förslag till ny vård- och omsorgsboendeplan, att ta ett samlat grepp om planeringen. Planen ska därför innehålla tydliga prioriteringar och ta ställning till olika inriktningar, förslag och tendenser som är relevanta i sammanhanget.

Äldrenämnden har besvarat en skrivelse om profilboende för äldre med utländsk bakgrund samt ett medborgarförslag om servicehus och äldreboende för allergiker. Kontoret konstaterar att ärendena har överförts till äldrenämnden för besvarande. I och med äldrenämndens beslut är de avslutade för kommunstyrelsens vidkommande.

Kommunstyrelsens pensionärsråd

Kommunstyrelsens pensionärsråd gjorde vid sitt sammanträde den 12 september 2007 följande uttalande:

Enligt KPR:s mening är det bra och nödvändigt att staden försöker skaffa sig en samlad överblick över nuläget och den tänkbara framtida utvecklingen i fråga om det samhällsfinansierade äldreboendet. För oss i KPR är det svårt att instämma i eller ifrågasätta de prognoser, analyser och planer som redovisas i det omfattande materialet.

Vi konstaterar att det ligger stor osäkerhet i prognoserna om hälsoutvecklingen hos de äldre. Teorierna om komprimerad, uppskjuten respektive expanderad sjuklighet (Solving s. 12-13) ger olika framtidsbehov av framför allt heldygnssorg. En omständighet är dock ovedersäglig och betonad av alla som bidragit till underlaget: brist på omsorgsplatser för dementa råder redan nu på de flesta håll i staden, samtidigt som antalet demenssjuka fortsätter att öka. Det är därför självklart att *staden måste prioritera gruppboende för dementa*, inte

minst för att lindra sammanboende anhörigas tunga börda.

Vad gäller *servicehus* vill KPR anförda följande. Äldreförvaltningen hävdar med stöd av USK-prognoserna att staden har ett överskott av bostäder i servicehus. Det vill säga att utbudet är större än *behovet* eller *efterfrågan*, som det ibland kallas. En definition av begreppet ”behov” är enligt vår mening beroende av hur kriterierna för rätt att bo i servicehus formuleras i stadens riktlinjer för biståndsbedömning. I själva verket innebär det också att en beskrivning av vad servicehus är och skall vara måste formuleras och preciseras av kommunfullmäktige (något som KPR tidigare utan framgång har krävt). När det sker ska man givetvis studera vad äldreboendedelegationen kommer fram till, men Stockholms stad har både rätt och skyldighet att utforma sin egen äldrepolitik inom ramen för lagar och förordningar.

KPR har för övrigt åtskilliga gånger tidigare betonat att tomma lägenheter i servicehus oftast inte beror på bristande efterfrågan utan på restriktiv biståndsbedömning. (Och då räknar vi inte med dåliga, svåruthyrda lägenheter, som bör avvecklas eller byggas om.)

RESERVATIONER M.M.

Äldrenämnden

Reservation anfördes av Leif Rönngren m.fl. (s), Margareta Johansson (v) och Eivor Karlsson m.fl. (mp), enligt följande:

Vi anser att äldrenämnden borde i huvudsak ha antagit förvaltningens förslag samt därutöver anført följande.

Servicehusen är en viktig resurs i planeringen för dagens och morgondagens äldreboende. Det är märkligt att alliansen bytt åsikt och inte längre räknar in servicehusen i planeringen för framtiden.

Vi anser det vara självklart att äldre skall kunna välja servicehus som boendeform. I våra förslag till riktlinjer ansåg vi, och anser fortfarande, att den enskildes egen upplevelse, oro eller social isolering skall vara nog för att få rätten till boende biståndsbedömd.

Detta anser vi självklart skall beaktas i planeringen för vård- och omsorgsboenden.

Särskilt uttalande gjordes av Margareta Johansson (v) och Eivor Karlsson (mp), enligt följande:

Det är glädjande att en ordentlig genomgång görs över staden av behov av servicehuslägenheter, för att säkerställa det faktiska behovet kontra det biståndsbedömda. En sådan undersökning behöver också göras när det gäller efterfrågan om vård- och omsorgsboende i övrigt hos dem som idag bor på servicehus eller bor hemma med hemtjänst i höga vårdnivåer. Även anhöriga bör tillfrågas i dessa fall.

Vad gäller behovet av olika typer av profilboenden är det viktigt att staden tar ett samlat ansvar, till exempel för olika språkgrupper. Det är viktigt att även äldre funktionshindrades speciella behov tillgodoses. Stockholms stad kan genom sin storlek skapa variation inom äldreomsorgen genom att ta ett övergripande ansvar. Frågan får inte lämnas till det privata att lösas.

Prioritering av utbyggnad av demensboende och dagverksamhet över hela staden är mycket viktig. Inte bara för den enskilde som drabbats av demens, utan det är minst lika viktigt även för de anhöriga.

Förslaget att samla korttidsplatser i regioner är intressant. Redan idag förfogar staden via Micasa över byggnader som är väl lämpade för en sådan omsorg.

Vi ser stora risker i det system som är på väg att införas med många aktörer som ska konkurrera med varandra om "kunder". Detta då det inte finns ett ordentligt kontrollsystem för att beakta den viktigaste frågan som är hur vården och omsorgen i verksamheten ser ut.

Särskilt uttalande gjordes av Eivor Karlsson (mp) och Margareta Johansson (v), enligt följande:

Det är viktigt att staden försöker inhämta en samlad bild över såväl nuläget som den framtida utvecklingen när det gäller äldreboendet. Det går att uppskatta hälsoutvecklingen bland de äldre till viss del. Man kan konstatera att vi lever allt längre och blir med åren allt skröpligare. Därför behövs boendeformer som anpassas efter hälsa och krafter.

Det råder brist på omsorgsplatser för dementa samtidigt som antalet demenssjuka fortsätter att öka. Staden måste därför prioritera gruppboenden för dementa. Idag kan en åldrig maka/make tvingas vårda sin demenssjuka partner i brist på lämpligt boende. Även andra anhöriga får ibland ta ett alltför stort och betungande ansvar vid vård av dementa.

Enligt ärendet uppkommer inom kort ett överskott på heldygnsomorgsplatser. Hur beräknas dessa platser eftersom många sjuka väntar på annan vårdform? Hur ska platserna fördelas över staden med tanke på valfriheten? Kommer överskotten på heldygnsomorgsplatser att kunna omvandlas till andra boendeplatser? T.ex. korttidsboendeplatser.

Idag gäller kvarboendepincipen, d.v.s. de gamla ska bo hemma så länge som möjligt. För många som ev. kan få utökad hemtjänst är det ett bra alternativ. Men inte för alla.

Idag är det mycket svårt att komma in på ett äldreboende/särskilt boende även vid hög ålder och ökad ohälsa. Med stigande ålder och ökad ohälsa blir sjukhusvistelserna allt tätare. De gamla anses snabbt som medicinskt färdigbehandlade. Men många är så svaga att de inte ens med utökad hemtjänst kan återvända till bostaden direkt. Då blir korttidsboendet alternativet.

Men trycket på korttidsboendena är stort. Där finns oftast ett antal gamla och sjuka vars krafter inte räcker för att återvända till hemmet. De väntar på en plats på något särskilt boende. Men där finns inte alltid plats. Köer uppstår på korttidsboendena och i stort sett får bara de allra sjukaste vård där.

Därför bör antalet korttidsboenden öka så att man inte måste nedprioritera gamla som behöver en tids återhämtning i ett korttidsboende. Användandet av korttidsboenden kan också innebära att anhörigvårdare får en välbehövlig avlastning.

Det totala behovet av korttidsvård finns inte redovisat i detta ärende.

Behovet av andra boendeformer – t.ex. särskilt boende och andra former av mellanboende – bör beaktas.

När det gäller servicehus visar tabellen (utbytesblad sid 16) i detta ärende på ett överskott av lägenheter. Men detta är i stort sett avhängigt med hur riktlinjer och kriterier för stadens biståndsbedömning utformas. Det är inte bristande efterfrågan utan restriktiva biståndsbedömningar som gör att lägenheter står tomma i servicehus.

Det borde vara självklart att äldre ska få kunna välja att bo på servicehus. Oro och social isolering i kombination med stigande ålder borde vara skäl nog för biståndsbedömd rätt till denna boendeform. Ett tryggt boende i servicehus skulle eventuellt också kunna skjuta upp annan form av mer avancerat äldreboende.

Det är positivt att behov av profilboende för olika grupper t.ex. språkgrupper tillskapas inom ramen för mångfalden till vård- och omsorgsboende. Profilboende bör också omfatta personer med fysiska och psykiska funktionshinder, missbruksproblematik och neuropsykiatriska funktionshinder.

Om planeringen läggs upp enligt förslaget i tjänsteutlåtandet innebär det att många gamla i praktiken inte har någon valfrihet.

Stadsdelsnämndernas beslut

Kista stadsdelsnämnd beslutade den 23 november 2006 att godkänna reviderad plan för vård och omsorgsboende 2006 för stadsdelsgrupp 1, omfattande Kista, Rinkeby, Spånga-Tensta, Bromma och Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnder.

Rinkeby stadsdelsnämnd beslutade den 26 oktober 2006 att bordlägga stadsdelsförvaltningarnas gemensamma tjänsteutlåtande.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade den 16 november 2006 att godkänna den reviderade äldreboendeplanen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade den 28 november 2006 att

1. delvis godkänna förvaltningens förslag till reviderad plan för vård- och omsorgsboende 2006 för stadsdelsgrupp 1 med avseende på den del som berör Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd.
2. uttala att olika nyanser av boenden ska kunna erbjudas
3. att därutöver anföra

En senare genomgång av äldreomsorgen vad gäller behov och tillgång kan komma att påverka åtgärdsplanen. En ordentlig kartläggning och analys måste tas fram för att få ett bra underlag av verkligt behov av boenden för äldre i stadsdelen. Även riktlinjer och biståndsbedömning behöver ses över.

Det är viktigt att kunna erbjuda olika nyanser av boenden. Vi vill bevara servicehusen som boendeform.

Bromma stadsdelsnämnd beslutade den 30 november 2006 att ställa sig bakom förvaltningens förslag.

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade den 23 november 2006 att godkänna och till kommunstyrelsen överlämna den reviderade äldreboendeplanen. *Didar Samaletdin m.fl. (fp)* lämnade ett särskilt uttalande (*bilaga 2:1*)

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade den 23 november 2006 att godkänna den reviderade äldreboendeplanen och att överlämna den till kommunstyrelsen.

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade den 16 november 2006 att återremittera ärendet för att revideras utifrån den nya majoritetens riktlinjer. Den 25 januari 2007 beslutade Östermalms stadsdelsnämnd att godkänna och överlämna den reviderade äldreboendeplanen till kommunstyrelsen.

Katarina-Sofia stadsdelsnämnd beslutade den 23 november 2006 att godkänna stadsdelsförvaltningarnas plan för vård- och omsorgsboende.

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd beslutade den 30 november 2006 att godkänna förvaltningarnas plan för vård- och omsorgsboende.

Enskede-Årsta stadsdelsnämnd beslutade den 15 juni 2006 att återropa tjänsteutlåtandet som svar till kommunstyrelsen.

Farsta stadsdelsnämnd beslutade den 27 juni 2006 att överlämna och återropa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar till kommunstyrelsen. Farsta stadsdelsnämnd beslutade den 19 april 2007 att överlämna och återropa en reviderad äldreboendeplan till kommunstyrelsen.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade den 24 augusti 2006 att godkänna äldreboendeplan 2006 för Östra Söderort – stadsdelsförvaltningarna i Enskede-Årsta, Farsta, Skarpnäck och Vantör och överlämna den till kommunstyrelsen enligt uppdraget i stadens budget 2006.

Vantörs stadsdelsnämnd beslutade den 24 augusti 2006 att godkänna äldreboendeplan 2006 för östra söderort – stadsdelsförvaltningarna i Enskede-Årsta, Farsta, Skarpnäck och Vantör enligt förvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 31 maj 2006 med tillägg daterat den 21 augusti 2006.

Hägerstens stadsdelsnämnd beslutade den 16 november 2006 att godkänna planen för vård- och omsorgsboenden och att översända tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen.

Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade den 23 november 2006 att ställa sig bakom förvaltningens förslag.

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade den 30 november 2006 att godkänna planen för vård och omsorgsboenden och att översända tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen.

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade den 30 november 2006 att godkänna planen för vård- och omsorgsboenden och att överlämna tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande

Didar Samaletdin m.fl. (fp) lämnade följande uttalande.

I sammanställningen av stadsdelarna Östermalm, Norrmalm och Kungsholmen Essingeöarna har bl.a. nämnts profilboende för äldre inom servicehem och dygnetruntvård. Profilboendena är riktade till det psykiska och somatiska tillståndet hos den äldre.

I staden finns stadsdelar med mycket högt antal invandrare. I Rinkeby har man satsat på profilboende grundat på etnisk och språklig tillhörighet. Detta är en mycket lyckad satsning och de äldre känner glädje och trivsel.

När vi blir äldre är det konstaterat att vi tappar senare inlärda språk och minns bara språket vi lärde in som barn. När människan blir gammal och behöver dygnetruntvård eller servicehusboende med bistånd är det viktigt att de äldre förstår och kan kommunicera med personalen. Det är lika viktigt att den äldre i en omvårdnadssituation också kan kommunicera med sina grannar och någon att samtala med i matsalen.

I innerstadsområdena finns inte lika många äldre med annan etnisk bakgrund som i Rinkeby. Däremot skulle man kunna ge de äldre samma valmöjlighet genom att varje stadsdel i innerstaden satsade på en etnisk eller språkgrupp. Utgår vi från de etniska gruppernas storlek skulle en mindre avdelning på ett äldreboende rikta sig till äldre greker, en annan till spansktalande och arabisktalande o.s.v. Vi har idag redan många bland personalen som talar ett invandrarspråk. Vi skulle med lätthet kunna omvandla ett nuvarande boende med personal till ett etniskt profilboende.